

Siemenkuulumisia

PIRKKO KUKKOLA

Ukkolaukka

PIRKKO KUKKOLA

Ruijanruohosipuli

MAATIAISEN SIEMENVÄLITYKSEEN tuli syksyllä mukavasti erilaisia valkosipuleita, sekä kynsiä että itusilmuja. Maatiaisien Siemenluettelon 2015 valikoimaan kuuluvat myös pillisipuli ja ruohosipulit. Näistä onkin hyvä aloittaa, sillä Puutarhaliitto ja Kotimaiset Kasvikset ry ovat valinneet **sipulin vuoden 2015 vihannekseksi**.

Sipuli on oikeata terveystuokaa. Lisäksi se on erinomainen lääke hengitysteiden sairauksien hoitoon, sillä se desinfioi ylähengitysteitä ja vahvistaa puolustuskykyä. Sipuliviina on ollut Suomessa vanha kansan rohto. Ja kukapa ei muistaisi kuumaa sipulimaitoa? Sipulin on sanottu auttavan myös päänsärkyyn ja unettomuuteen. Sipulin itkettävät aineet ovat haihtuvia, rikkipitoisia öljyjä, joita vapautuu kun sipulia leikataan. Näitä fytonsidinimisiä aineita kasvit muodostavat torjumaan bakteereja. Sipulin muita terveysvaikutteisia aineita ovat flavonoidit sekä monet suojaravintoaineet.

Sipuleista käytetään ravinnoksi vihreät lehdet tai mehevämäläinen sipuli tai molemmat. Sipuli muodostuu, kun lehtien kantaosa turpoaa. **Ruohosipulilla** lehtien kantaosan turpoaminen on vähäisempää kuin muilla sipulilajeilla. Sipuli toimii kasvin talvehtimis- ja vararavintoelimenä.

Pillisipulia on viljelty meillä jo 1700- ja 1800-luvuilla. Pillisipuli, toiselta nimeltään talvisipuli, on monivuotinen kasvi, jota kasvatetaan vihanneksena. Pillisipulista syödään vihreät, ontot varret, jotka alkavat kasvaa ja tuottaa satoa jo aikaisin keväällä. Pillisipulia lisätään jakamalla kasvustoa sekä kukintoihin muodostuvista siemenistä. Pillisipuli on maukkaan ja miedon makuinen, se talvehtii hyvin, on vaatimaton kasvupaikan suhteen, lisäksi kukinnot ovat koristeelliset!

Tässä ovat edustettuna ruoho- ja valkosipulit:

20-2-34	Allium nutans 	"Siperian ruohosipuli" Gräslök	*	Vihannessipuli. Tiheän mätäsmäinen kasvupa. Ontot leveät lehdet. Kuivahko maa. MV.	40	☀	liät pallo-	a	Ap. Viro
20-2-44 A	Allium sativum	Valkosipuli "Ristijärvi" Vitlök Myydään kynsinä.	*** P-S	Voimakkaan makuinen ja monia terveysvaikutuksia omaava sipuli. Istutus varhain keväällä kynsi kerrallaan. Korjuu kun naatisto kellastuu. Pienikyntinen. Rav. hiekkamullamaa.		☀	VII-VIII	a	Kainuulainen kanta. Kymälkäsi- teity.
20-2-44 B		Talvivalkosipuli Myydään itusilmuina	*/** E-S	Itusilmut ovat sipulin kukintoon kasvavia pikkuisia "kynnenalkuja". Jätä maahan talveksi ja itusilmut jatkavat kasvua keväällä.					Kasvatus hitaampaa.
20-2-44 C		Talvivalkos. Itusilmuja 'Aleksandra'	****	Voimakas maku, viljelyvarma. Kynnet ovat punertavat. Kasvattaa yleensä kukkavanan.	100	☀		a	Terve lajike
20-2-44 E		Talvivalkos. itusilmuja		Vanha virolainen kanta.					
20-2-44 F		Talvivalkos. itusilmuja		"Sanottiin siperialaiseksi".					
20-2-46 A	Allium schoenoprasum	Ruohosipuli Gräslök 	-	Tuttu monivuotinen mieto sipuli. Tiheät lehtimättäät. Kuivahko, kuohkea maa.	20-40	☀	VI-VII	a	Kivikkoon
20-2-47	Allium schoenoprasum subsp.	Ruijanruohosipuli Jättegäslök 	*** E-S	Edellisen kookkaampi alalaji. Lehti jopa 6 mm leveä, päältä litteähkö. Kuivahko maa.	30-60	☀	VI-VII	a	Ap. Juorumi- mäki, Hki

Sipuleiden suureen sukuun kuuluvat myös laukat. Siemenluettelossa 2015 ovat edustettuina nurmilaukka ja ukkolaukka. **Nurmilaukkaa** voisi mainostaa villivihanneksena, jota käyttivät jo viikingit. Nurmilaukalla on Suomessa pitkät perinteet. Se on muinaistulokas eli saapunut Suomeen ihmisen avustamana viimeistään 1600-luvun alussa. Se on tunnettu myös Pohjolan keripukkiyrtnä. Nurmilaukkaa on viljelty Keski-Euroopassa vihanneslaukan nimellä, mutta käyttö on loppunut joskus viime vuosisadan puolella. Nurmilaukka leviää kukintoon syntyvistä itusilmuista. Nuoria lehtiä voidaan käyttää mm. kaaliruokien höysteeksi ja itusilmuja voisi kokeilla kananruokien mausteeksi.

Kurkkaa nämä siemenluettelosta:

Ukkolaukka / Kirgislök (*Allium hollandicum*)

Komea laukka. Pallomaiset, liilanpunaiset kukinnot. Pitkät kukkavarret voivat kasvaa jopa 1 m. Kukinta touko–kesäkuussa. Lehdet kuihtuvat kukinnan aikaan. Viihtyy auringosta puolivarjoon. Tuore hiekkamultamaa. Kylvö C, syyskylvö paras. Kanta -/*, myyntinumero 20-2-25

Nurmilaukka / Backlök (*Allium oleraceum*)

Kukkii heinä–elokuussa vaalealla kukinnolla. Viihtyy auringosta puolivarjoon. Tuore hiekkamultamaa. Kylvö C, syyskylvö paras. Kanta lk E-S, myyntinumero 20-2-36. Ap. Ahvenanmaa.

Pillisipuli / Piplök (*Allium fistulosum*)

Monivuotinen sipuli. Puolimetristen lehtien päässä suuret, pyöreät ja vaaleat kukinnot kesä–heinäkuussa. Kylvö kasvupaikalle tai muutaman viikon taimikasvatus sisällä. Taimiväli 30–40 cm. Aurinkoinen kasvupaikka, runsasravinteinen hiekkamultamaa. Maatiaiskasvi 2002! Kanta 20-2-22 A *** E-S ja 20-2-22 B **

Kiinansipuli / Kinesisk gräslök (*Allium tuberosum*)

Kiinanruohosipuliksikin kutsuttu monivuotinen salaattisipuli. Lehdet ovat tummat ja litteät, mätästävä kasvutapa. Kukkavarret 30–50 cm korkeita. Suuret, tuoksuvat kukinnot ovat puolipallomaiset. Kukinta-aika on alkukesällä. Käyttö kuten ruohosipulilla, lehdistä valkosipulin aromi. Sopii myös koristekasviksi. Voi kylvää suoraan avomaalle tai

muutaman viikon taimikasvatus. Kasvupaikka aurinkosta puolivarjoon. Tuore hiekkamultamaa.

Valkosipulin itusilmuja ja kiinansipulia on runsaasti saatavilla!

Näille suositellaan syyskylvöä:

Käärmeenlaukka / Skogslök

(*Allium scorodoprasum*)

Harvinainen niitty- ja lehtokasvi, tavataan etelärannikolla ja Ahvenanmaalla. Kukintovana voi kasvaa jopa metrin korkuiseksi, lehtiä vain muutama. Monivuotinen sipuli on munanmuotoinen. Kukintoihin kehittyy kymmenittäin violetti-kuoriaisia itusilmuja. Helppo kasvatettava, todellinen mökkiläisen sipuli. Itusilmut kylvetään matalaan vakoon hiekkapitoiseen maahan. Ravinnoksi soveltuvat nuoret varret sekä maanalainen sipuli. Huom! Käärmeenlaukan itusilmuja tulee myyntiin loppukesällä, jolloin niitä voi tiedustella Maatiaisen toimistolta ja/tai Pirkko Kukkolalta.

Karhunlaukka / Ramslök (*Allium ursinum*)

Tavataan luonnonvaraisena Ahvenanmaan lehdossa. Lehdet ovat leveät ja kukinto on puolipallomainen. Kukkii valkoisin kukin kesäkuussa. Kukkavarret ovat 20–40 cm korkeita. Sopii mm. metsäpuutarhaan puiden ja pensaiden alle. Valkosipulilta maistuvat lehdet sopivat leivän päälle ja salaattiin. Kasvupaikka puolivarjosta varjoon. Karhunlaukka ei tuota itusilmuja, vaan siemeniä ruoholaukan tavoin. Tuore multamaa. Kylvö C, syyskylvö paras.

Ilmasipuli / Luftlök (*Allium cepa* Proliferum-Ryhmä)

Suosituimpia perinnesipuleita. Lehdet ovat isot ja pillimäiset, korkeus noin 50 cm. Lehtien päihin kasvaa röykkiö pikkusipuleita. Sipuli on monivuotinen ja naattisatoa voi kerätä jo keväällä. Pikkusipuleiden istutus keväällä muutaman sentin syvyyteen, taimiväli 40 cm. Kasvupaikka aurinkoinen, kuivahko ja kuohkeamaa. Vahvan makuinen, kaikkia kasvinosia voi syödä. Itusilmuja ilmasipuli tekee vain vähän vuosittain.

Toivottavasti teiltä palautuu sipulien siemeniä, itusilmuja ja kynsiä taas siemenvälitykseen!

Kevätterveisin,
ANNE LEINO

Hyvää kevättä ja taimirikasta kylvökautta kaikille maataisihmisille!

SIEMENPUSSEJA on tilattu ja lähetetty täältä pakkaamolta entisvuosien tahtiin. Jotkut lajit loppuivat kesken, kuten aina tahtoo tapahtua. **Tämän kevään suosikkeja ovat olleet kuluvan vuoden maataiskasvin varjoliljan siemenet**, varsinkin ne kannat, joista oli upeat kuvat jäsenlehden ensimmäisessä numerossa. Hienoa, että olette kylväneet näitä varjoliljoja, muistakaa vain varata kärsivällisyyttä mukaan. Itäminen voi kestää parikin vuotta ja taimien kasvamisen kukkiviksi vie muutamia vuosia. Mutta sitten varjoliljat kestävätkin seuraaville sukupolville.

Muistattehan tulevana kesänä ja syksynä kerätä jälleen siemeniä myös Maataisen välitykseen. Yllättäen viime syksynä **tuli todella vähän aivan yleisten lajien siemeniä: palavaarakkautta, tarhaidänunikkoo, illakkoa, väinönputkea.** Näiden siemeniä voitte lähettää, tietysti kaikkia muitakin, jotka itse koette kasvattamisen arvoisiksi. Arovuokkoa myös toivomme, mutta niissä ei aina ole siemeniä, vaan pelkästään valkoista ”villaa”. Siemenet tuntuvat pieninä, mutta selvinä, kovina kohtina siellä villan joukossa.

Värjäyskasvit ovat olleet tänä keväänä kysytyjä, varsinkin värimataraa eli värikrappia olisi haluttu paljon enemmän kuin meillä oli. Samoin morsinko loppui kesken. **Sipulit ja laukat ovat myös olleet hyvin haluttuja**, sekä koriste- että syötävät lajit. Karhun- ja käärmeenlaukka ovat ikisuosikkeja, joita ei koskaan ole liikaa.

Ne joiden pihassa kasvaa **paratiisililjaa**, huolehtikaa siitä nyt erityisen hyvin. Paratiisililja valitaan mahdollisesti jonain tulevana vuonna vuoden maataiskasviksi ja silloin toivomme saavamme siitä runsaasti siemeniä.

Tässä nyt tuli toivomuslistaa tulevista siemenistä, mutta ennen kaikkea: **vielä kerran suurkiitokset kaikille teille, jotka teette mahdolliseksi Maataisen siemenvälityksen ahkeroimalla siementen keruussa!**

PIRKKO KUKKOLA

Nuori karhunlaukka

LÄHETÄ TARINOITASI KASVEISTASI/KASVISI HISTORIA, NIIN SE VOIDAAN JULKAISTA TÄLLÄ PALSTALLA. KUVA OLISI MYÖS KIVA! KUVAA VOIDAAN KÄYTTÄÄ MUUHUNKIN MAATAISEN JULKAISUTOIMINTAAN. JUTUT KUVINEEN VOI LÄHETTÄÄ OSOITTEESEEN: ANKATLE@KOLUMBUS.FI